

således, at hvert enkelt led må være fuld legalt, således at en slægtslinie kan føres tilbage til Moderordenen. Stammer man fra en selvbestaltet orden, holder kontinuiteten ikke, og man kan derfor ikke med rette betegne sig som en legal videreførelse af den oprindelige Malteserorden, som den kendes i Jerusalem, Acre, Rhodos og Malta.

F. Skougaard Hansen

Jürgen Wiegandt: Die Merchants Adventurers' Company auf dem Kontinent zur Zeit der Tudors und Stuarts. Beiträge zur Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, hrsg. v. W. Koppe, Band 4. Kiel, Kommissionsverlag W. G. Muhlau 1972. 229 s. DM 16.

Jürgen Wiegandts lille bog prætenderer ikke at bringe nye forskningsresultater, men alene at sammenfatte de mange monografiske undersøgelser, der som både udgiveren og forfatteren betoner har været nødvendige på lokalt plan eller over kortere tidsperioder, til en oversigt (snarere end en syntese) over *The Merchants Adventurers'* organisationsformer og handelsaktivitet på kontinentet. Trods titlen forfølger forfatteren 'kompagniets' forstadier fra senmiddelalderens løse korporationsformer via den faste organisation i det 16. århundrede til den endelige nedgang i 1600-tallet, da konkurrence fra *interlopers* og nye varesorter (*new draperies*) og regeringsmagtens indgreb afslørede uholdbarheden i de organisationsformer, som det regulerede kompagni stædigt fastholdt. I den udstrækning bogen har en tese, ligger den – måske lidt for tilspidset – i, at *the Merchants Adventurers* »måtte vige for en ny nationalt orienteret erhvervspolitik, der ikke havde plads for det gamle, regulerede kompagnis særinteresser« (s. 128). Som forskningsoversigt er bogen da nyttig, selvom dens pauvre produktionstekniske skikkelse næppe kan give den overlevelschance, hvis meningen havde været, at den skulde tjene som et orienterende hjælpemiddel.

E. Ladewig Petersen

Günter Knüppel: Das Heerwesen des Fürstentums Schleswig-Holstein-Gottorf 1600–1715. Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins, Bd. 63. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster 1972. 244 s.

Værkets undertitel, »Ein Beitrag zur Verfassungs- und Sozialgeschichte territorialstaatlicher Verteidigungseinrichtungen« præciserer arbejdets sigte. Forsvarsvæsenet og dets indretning opfattes og analyseres som et led i den komplicerede proces, der førte til udviklingen af en territorielt afgrænset statslig suverænitet, ligesom undersøgelsen beskæftiger sig med de væbnede styrkers og den militære stands integration i statsmaskineriet i den hensigt at påvise, hvilken rolle statens monopolisering af den militære magt spillede for udviklingen af den statslige suverænitet. Grundtanken bag undersøgelsen er således tydeligt beslægtet med Gerhard Oestreichs tese fra 1958 om et snævert samspil mellem forsvarsordningernes udformning og suverænitetsudviklingen i de tyske territorier i perioden 1500–1800.

Undersøgelsens tidsramme falder nogenlunde sammen med den periode, hvori Sverige spillede en politisk rolle i Nordtyskland – en rolle, der samtidig betød en konstant trussel syd fra mod Danmark. På grund af det dansk-svenske modsætningsforhold og den svenske tilstedeværelse i Nordtyskland havde hertugdømmerne i denne periode en enestående strategisk betydning. Undersøgelsen er udformet som en analyse af de gottorpske hertugers udnyttelse af dette forhold til opbygning af deres egen territoriale suverænitet i området – en opbygning, hvori hærordningerne spillede en afgørende rolle.